

El procés de lluitació de la baronia d'Elx i Crevillent

Josep-David Garrido i Valls

Barcelona Quaderns d'Història, 5 (2001)

Fa algun temps que he centrat la meua recerca en el domini que exercí Barcelona, com a senyor feudal, sobre les terres d'Elx i Crevillent al migjorn valencià. Prova d'això són les meves aportacions als III i IV congressos d'història de Barcelona¹ i altres articles com el que va aparèixer a la revista il·licitana d'investigació comarcal *La Rella*.² El precedent d'aquests estudis el constitueix el ja clàssic estudi de Jaume Sobrequés i Joan F. Cabestany sobre l'adquisició de la baronia, on ja s'apuntaven les motivacions econòmiques com a base de l'alienació del patrimoni vinculat a la família reial.³

Recordem, a mode d'introducció, que els problemes econòmics de la monarquia catalanoaragonesa a les acaballes del segle XIV, sobretot la incòmoda situació a Sardenya i a Sicília, provocà que l'infant Martí, aleshores duc de Montblanc, vengués a la ciutat de Barcelona les baronies constituïdes per la vila d'Elx i el

1. «Barcelona senyora de mudèjars: la introducció de la insaculació a la moreria d'Elx per les autoritats barcelonines», dins *III Congrés d'Història de Barcelona* (Barcelona, 20, 21 i 22 d'octubre de 1993), vol. I, pàg. 177-180. *Elx i Crevillent sota la senyoria de la ciutat de Barcelona (1391-1473)*, dins *IV Congrés d'Història de Barcelona* (Barcelona, 12-15 de desembre de 1995), publicat a *El municipi de Barcelona i els combats pel govern de la ciutat*, volum coordinat per Joan Roca i Albert, Barcelona, 1997, pàg. 3-18.
2. «Elx i Crevillent sota la senyoria de la ciutat de Barcelona (1391-1473)», *La Rella. Revista de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó*, 11 (1997), pàg. 11-36. Aquest article és una revisió de la comunicació presentada al *IV Congrés d'Història de Barcelona* amb la novetat de la inclusió d'un apèndix documental. També cal citar ací la meua contribució al *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica* (Ontinyent, 29 i 30 de setembre i 1 d'octubre de 1995), «Noms i llinatges de la població musulmana d'Elx i Crevillent al segle XV», Ontinyent, 1997, vol. I, pàg. 493-502.
3. Joan F. CABESTANY i FORT i Jaume SOBREQÜÉS i CALLICÓ, «Elx i Crevillent, baronia de Barcelona (1391-1473)», dins *I Congreso de Historia del País Valenciano*, València, Universitat de València, 1981, vol. II, pàg. 625-638. Reeditat en forma d'opuscle per l'Ajuntament d'Elx amb el títol incorrecte *Elx i Crevillent carrers de Barcelona*, Elx, 1994, acompanyat d'un inventari de documents de l'Arxiu Municipal d'Elx a cura d'Ana Maria Navarro Escolano i Rafael Navarro Mallebrera, i prologat pels alcaldes de Barcelona, Elx, Crevillent i Santa Pola.

lloc i castell de Crevillent, al País Valencià, i Terrassa, Sabadell, el castell d'Arraona (Castellar Vell), Tàrrega i Vilagrassa, al Principat. El Consell de Cent n'acordà la compra per 50.000 florins el juny de 1391, i el 4 de novembre se signà l'acord. El 28 d'aquell mes Joan Desplà i Simon de Marimon prenién possessió de la vila d'Elx i del castell i lloc de Crevillent en nom de la ciutat de Barcelona.

La possessió de la baronia valenciana, tot i els problemes derivats de l'inconvenient de la seva administració, resultà, a llarg termini, rendible per a la senyoria, que percebia uns 30.000 sous anuals en rendes, imprescindibles per equilibrar el complicat pressupost de la taula de canvi de Barcelona. Per aquest motiu, quan la monarquia reclamà la llučió, com a hereva de Martí l'Humà –recordem que la venda es produí sota la fórmula de carta de gràcia (amb dret de recuperació per la part venedora sempre que se satisfessin les quantitats rebudes)–, la ciutat de Barcelona no es resignà a perdre aquelles sucoses rendes i va mantenir un llarg litigi amb la corona, objecte de la present comunicació, que, tot i suspès durant la guerra civil (1462-1472), va finalitzar amb la renúncia definitiva de Barcelona, el 3 de juny de 1473, i amb la recuperació d'Elx i Crevillent per la família reial.

Malgrat que sembli sobrer, atès que és de tots conegut, cal incidir en el vincle feudovassallàtic que unia Elx i Crevillent a Barcelona. Elx i Crevillent no foren mai 'carrers' de Barcelona, com algú erròniament ha cregut, mai no tingueren l'estatus de part integrant de la ciutat, com el tenien viles com ara Igualada, Palamós o Molins de Rei. Elx i Crevillent, com Sabadell, Terrassa, Tàrrega, Flix, la Palma, Montcada i Reixac, Caldes d'Estrac i altres, eren baronies de la ciutat, és a dir, que Barcelona era llur senyor feudal. Així doncs, no hem de confondre pas els termes i pretendre albirar un suposat idil·li entre Barcelona i les terres del Baix Vinalopó, com algú amb bona intenció ha volgut veure. Només lligams feudals unien Elx i Crevillent amb el cap i casal del Principat.

Un cop feta aquesta matisació, i, repeteixo, encara que sembli baldera, passo seguidament a tractar el llarg i dificultós procés que endegà la monarquia per recuperar tots els llocs continguts en la carta de gràcia de 1391, incloses les localitats del Vallès i de l'Urgell.

El primer intent de llučió dels territoris afectats té lloc el febrer de 1448. El dia 28 els consellers de Barcelona van rebre una lletra de creença de Joan de Gallac, regent de la reial cancelleria, en la qual el rei manifestava el seu interès per redimir les poblacions esmentades, fent efectiu un preu inferior al que havia pagat Barcelona, com a continuació d'unes preteses negociacions fracassades i de les quals no he trobat cap testimoni documental.⁴ Efectivament, els consellers barcelonins van negar l'existència d'aquestes negociacions i, encara que van admetre la carta de gràcia, no van consentir la rebaixa de la quantitat que pretenia el rei.⁵

Anys enrere, però, la reina Maria, muller d'Alfons IV el Magnànim, ja rebé una ajut de 12.000 florins procedents d'Elx i Crevillent, com a aportació per a la redempció de la baronia. Aquest acte, que coneixem per una carta tramesa pels jurats d'Elx als consellers de Barcelona, provocà la indignació dels darrers, que es

4. AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona), 1B-II, *Registre de deliberacions*, 4, 22-II-1448, f. 91v-92v.

5. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 4, 1-IV-1448, f. 91v-92v. Dissabte 2 de març de 1448 fou donada resposta a Jaume de Gallac.

negaren a contestar, ja que com a senyora de la baronia la ciutat de Barcelona havia de tenir coneixement de les negociacions que les autoritats il·licitanes efectuaven amb la monarquia.⁶

D'altra banda, el 30 d'octubre de 1453, diada de Sant Andreu, Galceran de Requesens, lloctinent general del rei al Principat de Catalunya, va procedir, malgrat l'oposició de la Biga, a nomenar els consellers per a l'any següent per reial ordre, la qual cosa iniciava el període de govern de la Busca amb un programa antioligàrquic que pretenia la reforma en l'elecció de les institucions de govern barcelonines. El 30 de gener de 1456, en la reunió de l'ara Consell de Trenta-dos, Galceran de Requesens tornà a plantejar la qüestió de la redempció de les localitats afectades per l'alienació de 1391, en aquesta ocasió, com a mostra d'agraïment al rei per les reformes efectuades. El Trentenari no posà objeccions als arguments del lloctinent reial i acceptà la lluçió com a servei de la ciutat al seu príncep.⁷ El 4 d'abril de 1456, després de la recitació del privilegi reformista atorgat pel rei a la ciutat, el Consell de Cent acceptà la lluçió, però, contràriament al desig reial, no acceptà l'anul·lació del deutor de 50.000 florins –preu pagat per la ciutat a Martí l'Humà.⁸ Les negociacions es van intensificar durant els primers dies del mes de maig, ja que el rei pretenia recuperar els territoris alienats sense haver de fer front al pagament del deute, car creia que la ciutat li devia aquest servei a canvi del privilegi atorgat. Es va analitzar la situació econòmica particular de cada baronia de la ciutat, i en van sobresortir els territoris del migjorn valencià en comparació amb els pocs recursos que s'obtenien del comtat d'Empúries (adquirit per Barcelona a les acaballes del regnat del rei Martí). Finalment, el rei acceptà el lliurament del comtat d'Empúries a canvi del deseiiximent del contracte signat el 30 de gener, on s'aprovà la lluçió d'Elx i Crevillent i de la resta de viles del contracte d'alienació de 1391. A més a més, la ciutat lliurà al rei el deutor per valor de 27.500 lliures barcelonines, quantitat pagada per la possessió del comtat empordanès, i tot seguit se signà el contracte entre les dues parts en presència del notari Francesc Matella. Galceran de Requesens, com a lloctinent del rei, va ser l'encarregat de fer efectiva l'ocupació del comtat en nom del rei.⁹

Nogensmenys, no va passar gaire temps –dos anys i escaig–, perquè la monarquia tornés a interessar-se en la recuperació d'Elx i Crevillent, com a part de la carta de gràcia en la resta de viles esmentades del Vallès i de l'Urgell, encara que l'interès de la corona per les localitats valencianes, com resta palès a la documentació, va superar amb escreix l'interès per les altres.

6. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 3, 29-X-1443, f. 46r-47v.

7. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 10, 30-I-1456, f. 43v-58r.

8. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 10, 4-V-1456, f. 86v-88r.

9. *Manual de novells ardots. Dietari de l'Antic Consell Barceloní*, a cura de Frederic Schwartz i Luna i Francesc Carreras i Candi, Barcelona, 1893, vol. II, pàg. 231. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 10, 10-V-1456, f. 92v-94r (Consellers i setze prohoms); 10-V-1456, f. 94v-95r (Consell de Trenta-dos); 11-V-1456, f. 95r-98r (Consell de Cent). La preferència de Barcelona per Elx i Crevillent enfront del comtat d'Empúries fou albirada ja per Santiago SOBREQÜÉS i VIDAL, «Los orígenes de la revolución catalana del siglo XV. Las cortes de Barcelona de 1454-1458», *Estudios de Historia Moderna* (Barcelona), 11 (1952), pàg. 2-46, article reeditat en català al volum II del llibre de Jaume i Santiago SOBREQÜÉS, *La guerra civil catalana del segle XV*, Barcelona, 1987, 2 vol.

Una vegada traspasat Alfons el Magnànim (27 de juny de 1458), la muller de Joan II, i nova reina de Catalunya i Aragó, Joana Enríquez, va iniciar els tràmits per redimir Elx i Crevillent, ja que el seu marit li havia cedit el *ius luendi* dels esmentats territoris. Així, cap a finals de 1458, els missatgers de Joana, el seu escrivà de ració, Pere d'Urrea i Guillem de Vic, es van presentar davant dels consellers barcelonins per examinar les escriptures de compra d'Elx, Crevillent i dels altres llocs. La reina, a més a més, va demanar a la ciutat que triés les persones adients per tractar aquesta qüestió. Barcelona no va poder fer més que cedir a les pretensions de la reina i, així, el Consell de Cent va nomenar un Consell de Dotze (tres per cada estament: ciutadans, mercaders, artistes i menestrals) per negociar amb els representants de la reina, tot i que no es va inhibir per complet de l'afer, perquè al Consell de Cent, com a òrgan suprem de la ciutat, li corresponia la facultat de decidir el futur de les baronies.¹⁰

Els dos anys següents van ser de negociacions. La ciutat no va cedir a la pretensió reial de no pagar la totalitat del deute reconegut al debitori signat per Martí l'Humà;¹¹ però la situació es va complicar a partir de novembre de 1459, atès que Joan II va demanar autorització per poder vendre censals a Elx i Crevillent amb l'objectiu de recaptar els diners destinats a la redempció de la baronia.¹² Aquesta qüestió es va tractar en el Consell de Trenta-dos del 12 de desembre de 1459 i en el Consell de Cent celebrat l'endemà,¹³ que nomenà una comissió o consell de setze persones per tornar a estudiar el tema de la lluçió plantejada per la corona. El dia 17 de desembre el rei era a Barcelona, on havia arribat abans del dia 13 acompanyat del mestre racional de València, que havia estat encarregat de reprendre les converses. Hom va decidir, després de l'entrevista i de les deliberacions oportunes, que els contractes havien de ser examinats de nou per juristes.¹⁴ L'intricat entrellat legal va impedir, com es pot veure, qualsevol solució a curt termini, i una vegada i altra els documents van ser examinats per ambdues part sense arribar a resultats concrets. Evidentment, l'interès de Barcelona per conservar la baronia valenciana va ser la causa principal d'aquest retard en la presa de decisions.

10. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 12, 13-XII-1458, f. 79v-81v (Consell de Trenta-dos); 20-XII-1458, f. 83r-84v (Consell de Trenta-dos); 21-XII-1458, f. 85r-88v (Consell de Cent).

11. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 12, 20-II-1459, f. 99v-101r (Consell de Trenta-dos); 21-II-1459, f. 101v-103r (Consell de Cent). A més a més, és ara quan el millor especialista en els afers jurídics d'Elx i Crevillent, el jurista Pere Vicenç, es posa al servei de la corona. D'altra banda, també tenim documentada la demanda del notari Francesc Matella pels honoraris que li deuen per les vendes i revendes fetes d'Elx, Crevillent, etc. i del comtat d'Empúries, deliberació de 31-VIII-1459, f. 159v-160v (Consell de Trenta-dos).

12. *AHCB*, 1B-IX, *Lletres reials originals*, A-803. Citat per J. F. CABESTANY, «Repertorio de cartas reales conservadas en el Instituto Municipal de Historia, II, 1458-1479», *Documentos y Estudios* (Barcelona), XVII, 1.155 (1967), pàg. 140. CABESTANY i SOBREQUÉS, *Elx i Crevillent, baronia de Barcelona (1391-1473)*, nota 2, document 3 (Montblanc, 16 de novembre de 1459). Joan II manifestà als consellers de Barcelona el seu desig de redimir la baronia d'Elx i Crevillent i, per això, els demanà autorització per poder vendre censals en aquestes poblacions a fi de recaptar els diners per pagar la redempció.

13. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 12-XII-1459, f. 7r-v (Consell de Trenta-dos); 13-12-1459, f. 10v (Consell de Cent).

14. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 17-XII-1459, f. 14v-15r.

L'any següent marca el desenllaç final i el punt de major tibantor entre el rei i els consellers. El procurador fiscal del rei interposà una demanda contra la ciutat. Els consellers van reaccionar i van nomenar quatre missatgers (Pere Destorrent, Francesc Sescons, Bartomeu Agell i Pere Coll) que, juntament amb els consellers Guillem Romeu (conseller en cap) i Bartomeu Agustí de Massanet, es van entrevistar amb el vicecanceller i escrivà de ració del rei Jaume Pau. La ciutat, a més a més, va protestar enèrgicament contra la demanda interposada (10 de febrer de 1460).¹⁵ El procurador fiscal del rei va proposar el pagament de 47.000 florins (25.850 lliures), quantitat inferior als 50.000 florins (27.500 lliures) pagats per Barcelona, però va prometre el rescabament de la quantitat restant –segons justícia– encara que sense especificar de quina manera. Per fer les negociacions amb Jaume Pau la ciutat va nomenar el jurista Lluís de Castellví. L'objecte de discòrdia van ser els 3.000 florins de diferència que Barcelona no es va avenir a renunciar, a la qual cosa l'oficial reial va oposar les quantitats per dret de fadiga pagades durant any i mig a Barcelona pel fet de la lluçió. Tanmateix, es va arribar a una entesa a partir que la ciutat obtingués els fruits de la prorrata que li pertocaven per la quantitat que era sentenciada, a més del respecte al privilegi de vitalles, “[...] *car per mitjà de aquella la present ciutat, edificada en loch stèril e freturosa de vitalles, és feta habundant de aquelles e de poch a és feta gran e mol populosa [...]*”, omès pel vicecanceller malgrat les constants interpel·lacions efectuades sobre aquest tema per les autoritats de Barcelona.¹⁶

Finalment, el rei va sentenciar el dia 15 a favor de la lluçió per la quantitat de 47.000 florins,¹⁷ sentència que la comissió de setze persones que portava el cas en nom del Consell de Cent va rebutjar immediatament.¹⁸ Va fer falta una segona sentència reial, datada el 12 de maig a Cervera, per reafirmar la primera i donar per tancat el cas a efectes jurídics.¹⁹ Els consellers, però, van mantenir la seva oposició, i va ser el mateix conseller en cap qui va dirigir directament la protesta, tot augmentant el nombre de membres de la comissió negociadora de setze a vint-i-quatre.²⁰ La comissió de vint-i-quatre es va reunir el 23 de juny sota la presidència del mateix conseller en cap. Cal tenir en compte que uns dies abans, l'11 de juny, el rei havia cedit el *ius luendi* a la seva esposa.²¹ Joan II, a més, es va negar a acceptar la demanda dels consellers d'esperar quatre mesos a fer efectiva

15. Barcelona, 10 de febrer de 1460. *AHCB*, 1B-VI, *Lletres closes*, 21, f. 159v-161r. Publicat per CABBESTANY i SOBREQÜÉS, *Elx i Crevillent...*, nota 2, document 4.

16. Sobre la importància del privilegi de vitalles per a Barcelona, vegeu el document citat a la nota anterior. D'altra banda, la qüestió de les negociacions entre la ciutat i el vicecanceller és tractada àmpliament a les deliberacions: *AHCB*. 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 6-II-1460, f. 31v-32v; 8-II-1460, f. 33v-34v; 14-II-1460, f. 35r-36v; 15-II-1460, f. 36v-37r.

17. No s'ha conservat el text d'aquesta primera sentència, encara que hi ha referències documentals: 1460, juliol (sense indicació del dia), Barcelona. *AHCB*, 1C-XII, 24, document solt inclòs en una carpeta que porta l'epígraf «Procuradors de les baronies de la ciutat», amb les instruccions de la reina per quitar els territoris alienats per Martí l'Humà el 1391. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 18-II-1460, f. 37v-38r.

18. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 18-II-1460, f. 37v-38r.

19. *ACA*, Reial Cancelleria, r. 3437 (*sententiarum*), f. 91r-92v (Cervera, 12 de maig de 1460). Sentència definitiva sobre la lluçió d'Elx, Crevillent i els altres territoris afectats per la carta de gràcia de 1391.

20. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 19-VI-1460, f. 87r-v.

21. *AHCB*, 1C-XII, 24 (Barcelona, ? de juliol de 1460). Citat a la nota 17.

l'ocupació dels territoris afectats. Sota tal pressió, els consellers, amb resignació, només esperaven la recaptació de les quantitats que Elx i Crevillent devien a la ciutat, entre les quals destacaven les rendes de l'any anterior. El rei intentà d'apaivagar el recel barceloní amb garanties sobre el cobrament d'aquelles quantitats,²² però el deute continuà existint i va esdevenir un punt de tensió permanent en les relacions entre la corona i Barcelona fins que el 1473 es va solucionar el litigi completament, un cop superada la guerra civil catalana de 1462-1472.

Joana Enríquez, com a dipositària del dret de lluïció, donà ordre de lliurar els 47.000 florins al clavari de la ciutat de Barcelona el 25 de juny.²³ El 9 de juliol donà ordre de fer efectiu el lliurament de les quantitats estipulades del capital que com a titular tenia ingressat a la Taula de Canvi de Barcelona, sempre que la ciutat lliurés la documentació pertinent de les respectives baronies afectades pel quitament. Per fer més efectiva aquesta ordre, l'endemà, Joan II ordenà l'execució de les sentències.²⁴ Per aquest motiu, l'11 de juliol, van tornar a reunir-se els representants de la ciutat (Bertran Torró, Pere Vicenç i Gaspar Vilana) amb el vicecanceller Jaume Pau i amb Lluís de Vic, mestre racional de la cort del rei al Regne de València.²⁵

Aquesta nova reunió es va convocar a instàncies del Consell de Trenta-dos, reunit en deliberació el 26 de juny, i el Consell de Cent de l'endemà, celebrats per motiu de la intenció de la reina de fer efectiva la lluïció. El Consell de Cent va creure convenient intervenir de nou davant del rei, i així, en cas de no impedir la redempció d'Elx i Crevillent, almenys podia obtenir la garantia règia de no tornar a alienar Terrassa, Sabadell i el castell d'Arraona. Barcelona va intentar evitar tenir a la vora en un futur senyors poderosos que poguessin trasbalsar l'equilibri polític de la seva àrea d'influència immediata. Els negociadors reials ara, però, es van mostrar comprensius davant d'aquesta reivindicació, i com a mostra de bona voluntat envers la ciutat van oferir que les localitats vallesanes restessin com a penyora en mans de Barcelona fins que la ciutat recuperés totes les quantitats que li devien. La comissió barcelonina de setze membres va acceptar la proposta de Jaume Pau i Lluís de Vic i alhora va plantejar la resolució del plet sobre quatre punts: 1) acceptació de la lluïció d'Elx i Crevillent per la suma sentenciada de 47.000 florins; 2) venda al rei de Tàrraga i Vilagrassa com a resultat de l'observació de dos censals venuts de 50.000 i 22.000 florins; 3) manteniment de la possessió de Terrassa, Sabadell i el castell d'Arraona com a penyora per les quantitats que Elx i Crevillent (rendes planes i altres) devien a la ciutat; 4) compromís de la corona de mantenir en el seu si Terrassa, Sabadell i el castell d'Arraona quan fossin redimides.²⁶

22. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 23-VI-1460, f. 88r-v. El document, per error en la transcripció, omissió d'una *x* en el numeral, és datat el dia 13.

23. Barcelona, ? de juliol de 1460 (citat a les notes 17 i 21. D'altra banda, Jaume Sobrequés confon la quantitat (27.000 lliures) i dona una altra data per al document en què Joana Enríquez dona les instruccions per incorporar Elx i Crevillent al seu patrimoni. Vegeu «La Bandera de Barcelona durant la campanya de 1462», *Estudis d'Història Medieval* (Barcelona), I (1969), pàg. 97-133, reeditat al llibre ja citat, *La guerra civil catalana...*, I.

24. *AHCB*, 1C-XII, 24 (Barcelona, ? de juliol de 1460). Ja citat a les notes 17, 21 i 23.

25. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 26-VI-1460, f. 88v-89v; 27-VI-1460, f. 89v-90v.

26. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 11-VII-1460, f. 92v-93v; 30-VII-1460, f. 97v.

Així, es pot observar que, malgrat la pèrdua d'Elx, Crevillent, Tàrrega i Vila-grassa, Barcelona va mantenir la seva influència al Vallès, tot fent efectiu un dels elements tradicionals de la política exterior barcelonina, el de preservar les rodalies del municipi de l'acció dels interessos nobiliaris.²⁷ D'altra banda, una prova del manteniment del deute per les rendes endarrerides d'Elx i Crevillent va ser la presència de reclutes procedents de les poblacions vallesanes a l'exèrcit barceloní en suport de la Generalitat. Terrassa amb 23 homes, Sabadell amb 10 i el castell d'Arraona amb 2 van ser la contribució vallesana a la *Bandera de Barcelona*.

D'altra banda, si bé les negociacions entre els representants reials i barcelonins havien acordat el lliurament de les viles de Tàrrega i Vilagrassa al rei, sabem que Tàrrega caigué en poder de Joan II un cop iniciada la guerra, mentre que desconeixem què passà a Vilagrassa.²⁸ Això, no cal dir-ho, contrasta amb l'entesa aconseguida el juliol de 1460 i va deixar al descobert desavinences que van trigar encara més d'una dècada a solucionar-se, malgrat que per a Elx i Crevillent, tan allunyades geogràficament de Barcelona, el desenllaç va ser imminent.

Tot sembla indicar que, finalment, de manera conscient o inconscient, la reina respectà el desig barceloní d'esperar quatre mesos abans de fer efectiva l'ocupació d'Elx i Crevillent, perquè si bé les negociacions es poden considerar enllestides durant el mes de juliol no és fins el novembre que arriben a Barcelona les notícies de l'ocupació de la baronia pels procuradors de la reina. Efectivament, el 4 de novembre de 1460 el Consell de Trenta-dos va rebre oficialment la notícia de l'ocupació d'Elx i Crevillent, notícia que va ser comunicada l'endemà al Consell de Cent.²⁹ Quan la reina va prendre possessió de la baronia, Barcelona, com és obvi, va deixar de percebre'n les rendes, incloses les rendes de 1459, que Barcelona mai no va arribar a obtenir. Això va suposar un buit a la Taula de Canvi que es va compensar amb una solució d'urgència: el manlleu de 30.000 sous (1.500 lliures) del capital destinat a pensions amb un interès d'un diner per lliura.³⁰

La dècada de 1462-1472 va estar marcada per la guerra civil. El 13 de febrer de 1468 traspassà Joana Enríquez, víctima del càncer. El seu fill, l'infant Ferran, heretà Elx i Crevillent. En aquells moments la situació política no era la més propícia per a la corona; la guerra que assolava el Principat de Catalunya empaitava sense descans la monarquia, amenaçada també per les temptacions annexionistes de Lluís XI de França. Alhora, l'altre gran estat peninsular, Castella, continuava sumit en discòrdies nobiliàries; el partit, encapçalat per l'arquebisbe de Toledo Alfonso Carrillo i pel marquès de Villena, pretenia l'ajut de Joan II, compromès en la política castellana i membre de la lliga nobiliària des de 1465. El partit alfonsí castellà ajudà activament Joan II en la lluita que mantenia contra la Generalitat. La necessitat de Joan II de trobar ajut a Castella accelerà el seu procés d'acostament als partidaris de l'infant Alfons (germanastre d'Enric IV, mort a

27. Aquesta hipòtesi ja ha estat apuntada a SOBREQÜÉS I CALLICÓ (dir.), *Història de Barcelona*, Barcelona, 1992, vol. III (*La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*), pàg. 365.

28. SOBREQÜÉS, *La guerra civil catalana...*, I, nota 136, pàg. 277-278.

29. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 4-XII-1460, f. 128r; 5-XII-1460, f. 129v.

30. *AHCB*, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, 17-XII-1460, f. 141r-v.

Cardeñosa el 5 de juliol de 1468) que ara s'arregleraven al voltant de la infanta Isabel. Tot i el desig d'Enric IV de casar la seva germana amb Alfons V de Portugal, la intervenció de l'arquebisbe Carrillo i del marquès de Villena fou decisiva perquè Isabel es decidís per l'infant Ferran de Catalunya i Aragó, rei coregent de Sicília des del 10 de juny de 1468.

El 5 de març de 1469 es van signar els capítols matrimonials a Cervera. Aleshores Joan II demanà ajut als seus súbdits il·licitans i els va sol·licitar 1.000 florins per poder recuperar un ric collar de balaixos que tenia empenyorat a València, i que pretenia regalar a la seva futura nora. Encara l'agost del mateix any, el futur Ferran el Catòlic passà per Elx, on les autoritats li feren un donatiu de 3.000 sous per a les despeses del casament,³¹ tot i el secret dels preparatius. El 18 d'octubre Ferran i Isabel van contraure matrimoni a Valladolid i com a part del dot Joan II va donar a la seva nora la vila d'Elx i el castell i lloc de Crevillent. Les aspiracions il·licitanes s'ensorraren quan més endavant la infanta castellana va cedir Elx i Crevillent a Gutierre de Cárdenas (Dueñas, 24 d'agost de 1470). Els il·licitans, després d'un conat de rebel·lió, acataren la voluntat d'Isabel.

Més endavant, sense que això afectés la situació política de l'antiga baronia, el 3 de juny de 1473, en un dels actes d'acatament de la nova situació política nascuda amb la capitulació de Pedralbes (16 d'octubre de 1472), un Consell de Cent derrotat va concedir la revenda de tots els territoris adquirits a l'infant Martí el 1391. Sobre els territoris del Vallès, el màxim òrgan de govern de Barcelona nomenà una comissió de vuit persones amb total potestat en l'afer, la qual, dos dies després, va consentir la cessió de Terrassa, Sabadell i el castell d'Arraona a la corona. De les quantitats que la corona devia per Elx i Crevillent, mai més no se'n sabé res.³²

Apèndix documental

1.

Cervera, 12 de maig de 1460, Sentència de Joan II favorable a la lluçió d'Elx, Crevillent i els altres territoris adquirits per Barcelona a l'infant Martí el 1391.

ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), Reial Cancelleria, r. 3437 (*sententiarum*), f. 91r-92v.

Illustrissime domine regine.

Christi nomine et eius gloriosissime matris humiliter invocato, pateat universis quod nos, Iohannes, Dei gratia rex Aragonum, Navarre et cetera, visa supplicatione nostre maiestati oblata pro parte syndici civitatis Barchinone, cum qua supplicavit quandam sententiam per nostram excellenciam latam super luycione castrorum et locorum Rahone, Sabadelli et Terracie in Vallesio, Tarrege et Vila-

31. Pere IBARRA RUIZ, *Historia de Elche*, Alacant, 1895, reimpressió a Elx, 1982, pàg. 118-119.

32. AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 21, 3-VI-1473, f. 207v-208r (Consell de Trenta-dos); 3-VI-1473, f. 208v-209v (Consell de Cent); 5-VI-1473, f. 211v-212r (Comissió extraordinària de vuit membres).

grasse in Urgello, Elchio et Crivillen in Regno Valencie sitorum, in eadem sententia contentorum, revocari et in melius commutari. Et visis causis et rationibus loco gravaminum in eadem supplicacione insertis, visa provisione dicte supplicacioni facta videlicet caveat et cetera, visa quadam litera citatoria et eius presentacione directa consiliariis Barchinone seu sindico eiusdem, cum qua fuit eisdem mandatum ut in nostro consistorio ubicumque fuisset compererent prosequuti causam supplicacionis prenarratam et ad omnes et singulos actus eiusdem et cetera, visis diversis contumaciis contra dictam civitatem seu eius sindicum accusatum, visa quadam supplicacione pro parte procuratoris fiscalis regie curie contra nobis oblata cum qua beneficio supplicacionis dicte civitatis gaudere cupiens a certis capitibus dicte sentencie supplicavit, videlicet inter alia in quantum per eandem sentenciam fuit datum tempus quatuor mensium parti dicte civitates ad liquidandum ponens et certas exprimens rationes, cur dictum tempus dari non debebat, supplicans predictam sentenciam in quantum pro fisco facit confirmari, in quantum vero correctione indiget corrigendo seu in melius commutando, visa provisione per nos dicte supplicacione facta, visa assignacionem facta parti dicte civitatis ad dicendum, proponendum et allegandum quicquid et cetera, viso toto primitivo processu et instrumento gracie de luendo loca predicta et capitulis in eodem productis et diversis, utrinque cedulatis et supplicatis et signanter quandam magna cedula, cum quodam memoriali diversorum quantitatum quas sibi dicta civitas deberi et pro quibus ius detinendi pretendit, visa satisfaccione dictis capitulis pro parte dicti fisci posita, visis etiam omnibus et singulis partitis quantitatum in dicto memoriali contentis et assignacione ad audiendum relacionem in hoc processu facta, visis aliis omnibus videndis et consideratis considerandis Deum pre oculis habentes, sacrosanctis evangeliiis coram nostra maiestate propositis, illisque reverenter inspectis ut de Dei vultu nostrum prodeat iudicium et oculi mentis nostre cernere valeant, equitatem factaque relacione de processu in nostro facto consilio in palacio nostro regali Aliafarie civitatis Cesarauguste, ubi multa aderat copia peritorum per fidelem consiliarium et iudicem curie nostre Iohannem Ros, in legibus licenciatum et nostro avvocato fiscali presente, factaque in dicto consilio conclusionem die presenti ad audiendum presentem sentenciam sive declaracionem assignata, ad quam etiam audiendam ad cautelam cum presenti et hora presenti assignamus, pronunciamus, sentenciamus et declaramus predictam nostram sentenciam sive declaracionem in quantum fuit pronunciatum (1) et declaratum lucionem locorum predictorum posse fieri et locum esse lucioni ditorum castrorum, villarum et locorum et aliorum, in dictis instrumentis vendicionis et gracie luendi contentorum, precio seu quantitate in dicta sentencia contenta, et quo ad formam in dicta lucione fienda servandam in eadem sentencia contentis bene, sincere iuste fuisse per nostram maiestatem pronunciatum et declaratum et male pro parte dicte civitatis supplicatum, ipsamque sentenciam cum hac eadem declaracione sive sentencia confirmamus. Quo vero ad aliud caput dicte sentencie a quo fuit per dictum fisci procuratorem supplicatum, videlicet in quantum dicitur quod facto deposito procedatur ad apprehensionem, omnium castrorum, villarum et locorum predictorum, demptis tamen pro nunc (2) castris, locis de Elig sive d'Elxi et de Crivillen et terminis eorundem, quo ad que castra et loca d'Elx et de Crivillen et terminos eorundem, data fuit parti dicte civitatis dilacio quatuor mensium continue sequencium ad liquidandum quantitates et alia pretensa pro parte dicte civitatis,

an scilicet ad ea nos teneremur, necne et adque et quanta exceptis que pretenduntur et cetera. Quo ad caput dicte sentencie pronunciamus et declaramus predictam sentenciam sive declaracionem correccionem in melius commutatione indigere et per consequens quo ad istud caput eandem sentenciam corrigendo et in melius commutando, pronunciamus et declaramus quod facto deposito quantitatis viginti quinque milium octigentarum quinquaginta (3) librarum pro quibus dicta lucio est facienda ut in dicta sententia continetur in tabula civitatis Barchinone. Ipsa civitas et seu eius consiliarri teneantur et compellantur facere nobis seu a nobis causam habenti revencionem dictorum castrorum, villarum et locorum, quam si facere distulerint dicto facto deposito procedatur et procedi possit per nos ad apprehensionem omnium dictorum castrorum, villarum et locorum, in dicto gracia instrumento contentorum, quo vero ad ea que iuxta dictam sentenciam liquidanda erant infra quatuor menses per dictam civitatem predictae civitati absque impedimento apprehensionis prenarrate ius, si quod sibi competat contra dictum fiscum et bono nostra seu regie dignitatis, reservamus et pariter reservamus ius dicto nostro fisci procuratori in omnibus per impiam contra dictam civitatem petitis, replicatis et protestatis, si quod sibi competat et pro cuius iuris reservacione dicte civitati facta nos de gracia litem ad hoc non teneamur, caveamus sine fideiussoribus, cum obligacione bonorum et iurium regii patrimonii de refundendo parti dicte civitatis, si quod et quitquid cognitum fuerit dicte civitati per nos refundendum fore neutram parcium in expensis condemnando et ex causa.

Lata fuit hec sententia per nos et de mandato nostro lecta et publicata per fidelem scribam nostrum Danielelem Bertrandi, notarium infrascriptum in villa Cervarie, in quadam camera hospicii Laurentii Martorell, vulgariter dicti *l'Ostal del Àngel*, die scilicet lune ad audiendum sentenciam partibus assignato intitulado XII° madii anno a Nativitate Domini M^oCCCCLX, regnique nostri Navarre anno XXXV°. Aliorum vero regnorum nostrorum anno tercio, instante et dictam sentenciam ferri et promulgari humiliter supplicante Bartholomeo Dominguez, fisci nostri procuratore pro una parte, altera vero parte absente, presentequae Simone de Podio, iurisperito nostre curie fisci advocato, presentibusque pro testibus: Ludovico de Cosco, regente officium gubernacionis regni Aragonum, Ludovico de Vico, magistro rationali nostre curie in regno Valencie, militibus consiliarriis, Petro d'Oliet, secretario nostris (*sic*), fratre Raymundo de Siscar, comendatore Valencie et de Orta ordinis Sancti Iohannis Hierolomitani (*sic*), Francisco Poncio, Petro Iohanne Roig, Bartholomeo de Vernio, legum doctoribus, et pluribus aliis in multitudine copiosa.

Pages vicarius

Signum Iohannis, Dei gratia regis Aragonum et cetera, qui hanc sentenciam tulimus eidemque sigillum nostrum apponi iussimus in pendentem.

Sig+num Danielis bertrandi, dicti serenissimi domini regis scribe auctoritateque regia notarii publici per totam eius dicionem et terram, qui prolacioni dicte sentencie inter fuit eamque legit et publicavit atque in hanc publicam formam redigens scribi fecit et clausit constatque de raso in linea XXIII^a *civitatem*.

Daniel Bertrandi ex sententia lata per dictum dominum regem

Exequutoria.

Iohannes et cetera, magnificis nobilibusque consiliariis dilectis et fidelibus nostris, gerentibus vices generalis gubernatoris (4) in regno Valencie et in Cataloniae principatu, baiulis generalibus et localibus, alguziriis, vicariis, iustici[i]s, portariis et aliis universis et singulis nostris officialibus ad quos presentes pervenerint et subscripta demostrantes, quo modo legitimo spectare et locorum eorundem presentibus et futuris, salutem et dilectionem.

In causa supplicacionis interposite per syndicum civitatis Barchinone a quadam sententia per nos lata in causa seu questione que dicta fuit in consistorio nostro inter nostri fisci procuratorem ex una et dictum syndicum ex altera partibus, causis et rationibus in processu inde activato contentis nostram die data huiusmodi tulimus sententiam prout in eadem ad quam nos referimus continetur, et quoniam parum prodesset ferri nisi debite, mandarentur exequcioni vobis et vestrum singulis dicimus et discriptius iniungentes in mandatis damus pro prima et secunda iussionibus de certa nostra sententia et expresse ad pecuniaque decem milium florini auri a contrafacientibus exhigendam nostrisque inferendam erariis, quod dictam sententiam et in ea contenta teneatis et observetis, exequemini et completatis, temereque et observari ac exequi et compleri faciatis operis per effectum iuxta eius seriem et tenorem; hoc que non mutetis seu facere differatis pro quanto gratiam nostram caram habetis iramque et indignacionem ac penam predictam cupitis non subire.

Datum in villa Cervarie, die XII madii anno a Nativitate Domini M^oCCCCLX. Pages vicarius.

Idem pro executoria.

El mot *pronunciatum*, sobre la línia, reemplaça *sentenciatum*, esborrat.

Esborrat i tornat a escriure ...*demptis tamen pro nunc*.

El mot *quinquaginta*, sobre la línia, reemplaça *quadraginta*, esborrat.

La conjunció que *et* està esborrada.

2.

Barcelona, 11 de juliol de 1460, La comissió de setze persones encarregada d'estudiar la qüestió de la lluçió d'Elx, Crevillent i els altres llocs afectats, aprova la venda d'Elx, Crevillent, Tàrrrega i Vilagrassa a la reina, posseïdora del dret de lluçió. Terrassa i Sabadell, tanmateix, romandran en penyora de la ciutat fins que aquesta recuperi les quantitats degudes per la baronia il·licitanocrevillentina.

AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 13, f. 92v-93v.

Conçell de XVI acompanyat de altres pròmens sobre la lluçió d'Elig e Crevilleny *et cetera*.

Divendres, a XI de juliol del any MCCCCLX, en lo verger de la casa de la ciutat, ajustats a concell per les coses devall scrites los honorables consellers ensemps ab la major part dels XVI pròmens elets per lo fet de la lluçió d'Elig e Crivilleny *et cetera*, e foren-hi los següents, ço és los honorables:

Ciutedans: mossèn Miquel Dezplà, mossèn Bertran Torrò.

Mercaders: tots IIII hi foren presents.

Artistes: tots ho foren sinó En Nadal Moge.

Manestrals: tots hi foren e un dels associats, ço és En Berthomeu Frexenet.

Aquí fon posat per lo honorable mossèn Guillem Romeu, altre dels dits consellers, molt amplament, les disputes e rahunaments haüts per ells consellers ab companyia de pròmens ab lo senyor rey e ab son concell per rehó de la dita luïció d'Elig e Crivilleny e altres lochs, e après per los dits consellers e pròmens ab los advocats ordinaris e extraordinaris de la dita ciutat. E com de les dites disputes e rehonaments se és degut que, trobant-se mossèn Bertran Torró ab lo vicechancellor per altres afers, lo dit vicechancellor e lo scrivà de raçió del senyor rey qui aquí era, mogueren al dit Bertran Torro que ells hagueren bo axí per servey del dit senyor quant per lo benefici de la ciutat, se prengué algun spedient sobre la disceptació que era entre lo dit senyor e la dita ciutat per rehó de la luïció dels dits lochs d'Elig e Crivilleny e altres lochs, e que fóra bo que la ciutat hi deputàs los advocats ab algun altre e que vinguessen al capítol de la seu, hon ells e altres serrien per part del senyor rey e de la senyora reyna, per rehó del qual moviment lo dit Bertran Torró era stat ab ells consellers reportant-los ço que li era stat dit per los dits vicechancellor e scrivà de raçió, per lo qual report ells dits consellers deputaren per haver lo dit tractament lo dit Bertran Torró e misser Pere Vicenç e misser Gaspar Vilana, los quals foren lo die proppassat al capítol de la seu, hon trobaren los dits vicechancellor, scrivà de raçió, misser Jacme Pau e mossèn Luís de Vich, mestre raçional de la cort del senyor rey en la ciutat e regne de València, ab los quals lo dit Bertran Torró, misser Pere Vicenç e misser Gaspar Vilana manejen molts partits e expedients. E a la conclusió, lo dit scrivà de raçió mogué que Elig e Crivilleny, e Tàrregua e Vilagrassa, passaren en la senyora reyna per revenda que la ciutat li'n fahés, donant realment la dita senyora a la ciutat lo vertader preu de XXXXVII^M florins, qui és lo vertader preu; e que los lochs e viles de Terraça e sabadell en raçena de la ciutat per les quantitats que la dita ciutat pretén haver ultra lo dit vertader preu dels dits lochs e d'Elig e Crivilleny, e fins que les dites quantitats fossen liquidades, la qual liquidació feta, los dits lochs de Terraça e de Sabadell no poguessen ésser trets de mà de la ciutat fins la dita ciutat hagués recobrat lo que-s mostraria la dita ciutat deure haver ultra lo dit preu, e fins que fos conegut si lo dit privilegi obsté o no. E vist açò e recobrat per la dita ciutat ço que degut li fos, la dita ciutat fos tenguda de fer revenda.

E proposades les dites coses, los dits honorables consellers e concell de XVI deliberà que sia feta revenda a la senyora reyna d'Elig e Crivilleny, paguant sa senyoria a la ciutat de Barcelona los XXXXVII^M florins qui són ver preu dels dits lochs. E que per observació dels contractes dels dos censals, lo un de preu de L^M florins e l'altre de XXII^M florins, sia feta revenda al senyor rey dels lochs de Tàrrega e Vilagrassa. E que los lochs de Terraça e Sabadell stiguen en reçena de la ciutat tant e ten longament fins e tro a tant sia vist ço que la dita ciutat ha haver dels dits lochs d'Elig e Crivilleny, axí de les rendes planes con de altres, e encare fins que la dita ciutat haje recobrat, feta la dita liquidació, tot ço e quant serà cobredora ultra lo dit vertader preu, e recobrat, li sia salvat lo privilegi e los dits dos contractes e haje fet revenda ten solament al dit senyor rey e no en manera alguna a la dita senyora. E que si aquest partit lo dit senyor volrà acceptar, expressament en la concòrdia sia que la senyoria no puxe declarar lo dit privilegi, ans aquell permete tenir e servir ensemps ab los dits dos contractes de L^M e XXII^M florins.

3.

Barcelona, 3 juny de 1473, Deliberació del Consell de Trenta-dos sobre la definitiva solució del litigi entre la corona i la ciutat per la possessió d'Elx, Crevillent i els altres llocs, demanada per l'infant Ferran. La resolució definitiva passarà al Consell de Cent del mateix dia.

AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 21, f. 207v-208r.

Concell de XXXII sobre la revenda demanada per lo senyor primogènit d'Elx, Crivilleny e altres viles.

Dijous, III de juny del any MCCCCLXXIII, ajustats los honorables consellers e lo concell ordinari de XXXII o la major part d'aquells en lo verger de la casa de la ciutat de Barcelona. Aquí, per lo honorable Bernat Ponçgem en nom seu e dels altres honorables consellers companyons (1) seus, fon proposat com stà en veritat que per lo senyor infant en Martí, fill del senyor rey En Pere, fon feta venda ab carta de gràcia a la ciutat de les viles d'Elig e Crivilleny en València, Tàrragua e Vilagrassa en Urgell, Rahona, Terraça e Sabadell en Valès, e açò per preu de L^M florins. Lo senyor rey ara beneventuradament regnant fon donat lo *ius luendi* a la senyora reyna dona Johana, de bona memòria, la qual scrisqué lo preu de dites baronies en la taula per luïció de aquelles. La ciutat dissentí a dita luïció affermant no ésser feta complidament, per quant les rendes d'Elig e Crivilleny no bastaven a XXX^M sous que lo dit senyor infant los havia fet valer, la dita senyora reyna fen oferta e après depòsit de XXV^M DCCCL florins per luïció dels dits lochs, requerint-li'n fos feta revenda segons lo pacte de la dita carta de gràcia. La ciutat prenent dita luïció no és feta a compliment no la acceptà. Foren-hi donades dues sentències reyalas per les quals la ciutat fon condemnada que, no obstant les dites excepcions, prestade caució fos tengude fer la revenda. E la dita senyoria, denegant fer dites coses la dita ciutat, pres possessió d'Elig e Crivilleny e de Tàrragua e Vilagrassa. De Sabadell e Terraça no fon presa la possessió per quant hi havia un privilegi qui obstave les dites viles après fossen unides a la corona reyal poder ésser-ne separades e per consegüent no poder venir en mans de la dita senyoria. És-se seguit que durant les turbacions se és fet lo matrimoni entre lo il·lustrissimo senyor don Fferrando e la princesa de Castella, a la qual dites baronies són assignades en cambre. Lo il·lustrissimo senyor don Fferrando, constituït dins aquesta ciutat, demane dita revenda ésser feta prest e aparellat lohar dit privilegi e si és nottori deir-lo de nou e fer que après òbit de la dita princesa sien unides dites baronies a la corona reyal. E moltes altres offertes fa lo dit senyor, emperò no pot ésser fet sens los consells, e per ço és proposat a ffi que per lo present consell sia delliberat ço que li'n parerà ésser vist fahedor.

E proposades les dites coses, lo concell considerant que dites coses són tals que rehonablement deuen ésser delliberades per lo Conçell de Cent jurats, per ço fa conclusió que pugen al dit conçell.

1. Al manuscrit, *companyonyons*.

4.

Barcelona, 3 de juny de 1473, El Consell de Cent aprova la revenda d'Elx, Crivillent, Tàrrega i Vilagrassa a l'infant Ferran. Així mateix, es constitueix la comissió de vuit persones que ha d'aprovar la restitució de Terrassa i Sabadell a la corona.

AHCB, 1B-II, *Registre de deliberacions*, 21, f. 208v-209v.

Concell de C jurats sobre lo prop dit fet de la venda d'Elig *et cetera*.

Lo dit die de dijous, a III del dit mes de juny del any MCCCCLXXIII, los honorables consellers ensemps ab lo concell de C jurats o la major part de aquell, ajustats en la gran sala de la casa del concell de la ciutat de Barcelona, e proclamat e dat lo die present per lo matí en la forma acostumada per En Raphel Pujol crida públic de aquella. Aquí per lo honorable Pere Johan de Sant Climent, conseller, en nom seu e dels altres honorables consellers companyons seus, fonch proposat lo fet dessus mencionat e en lo prop precedent concell de XXXII lo die present celebrat proposat, ço és la demanda feta per lo il·lustríssimo senyor primogènit a la ciutat de la revenda de Elig e Crivilleny e altres viles, segons en dit concell és costumat.

E proposades les dites coses e hoÿda relació de les coses exhaminades sobre dit fet per los advocats de la ciutat e altres hòmens de sciència a aquelles ajustats, attès que en la vende per lo senyor infant En Martí a la ciutat feta dels dits lochs de Elig, Crivilleny, Tàrrega e Vilagrassa, e del castell de Rahona e de les viles de Sabadell e Terraça, entrevengué carta de gràcia e pacte que tota vegada que lo dit senyor infant o sos succehídors restituïssen lo preu a la ciutat aquella li faria revenda dels dits lochs; e attès que la senyora reyna Joana, de bona memòria, havent donació e gràcia del *ius luendi* de les dites viles e lochs del excel·lentíssimo senyor rey En Johan, benaventuradament regnant, succehidor del dit senyor infant En Martí precedent, oferta ha depositat en la taula de la ciutat lo preu dels dits lochs e viles dit scrit al clavari de la ciutat per luïció de aquelles, requerint per la ciutat li fos feta la revenda segons forma de la dita carta de gràcia. E no obstant certes excepcions fetes per la dita ciutat, per dues reynals conformes sentències fonch judicat la dita luïció haver loch, dret reservat a la dita ciutat si algú ne havia per causa de les dites excepcions, per vigor de les quals sentències la dita senyora reyna Johana pres possessió de Elig, Crivilleny, Tàrrega e Vilagrassa. Dels lochs de Sabadell e Terraça no pres possessió per disceptació mogude per causa de cert privilegi, per lo qual dites viles són incorporades a la corona reyal. E attès més avant que en lo contractar del matrimoni fet entre lo excel·lentíssimo senyor don Fferrando, príncep de Castella e primogènit d'Aragó, e la senyora princessa, los dits senyor rey e senyora reyna donaren en cambre a la dita princessa los dits lochs, la qual per diverses letras ha encarregades aquesta ciutat que, attès la justícia, és sua que la dita revenda li fos feta e la possessió complidament liurade, màxime attès que la dita ciutat se ha incorporat lo preu, e attès més avant que vist per los advocats e hòmens de sciència en açò ajustats la justícia fet per la dita senyora princessa e ateses altres coses rehonablement attanedores, màxime que lo dit senyor príncep offert e és content confirmar e de nou atorgar lo dit privilegi, lo qual los dits lochs de Terraça e Saba-

dell són incorporats a la corona reyal, e que hajan ésser regits per officiàls triennals que hajan a tenir taula

A ffi fon ço mes e altres dans sien evitats, lo dit present concell fa delliberació e conclusió que lo dit senyor sia complagut e que la dita revenda sia feta, obtenint del dit senyor dit privilegialtres coses nottòrias. E per quant dites coses seran millor complides per poch nombre que no seria per lo dit concell, per tant lo dit e present concell comès e remès ferma la dita revenda e totes altres coses per causa de la dita luïció fahedores als honorables consellers e a VIII persones, ço és les dues de quescun estament del dit concell, en continent elegidores, als quals honorables consellers e VIII persones lo dit e present concell done e attribuex sobre dites coses e sobre totes altres dependents e emergents de aquelles ab tal e tanta potestat qual e quanta ha lo present concell de C jurats, a ffi que tot ço e quant per aquells serà fermat e exequatat valgua tant com si per lo dit concell era fermat e exequatat.

E en continent fon proçehit en elegir les dites VIII persones, ço es per los honorables:

Ciutedans: Miquel Dezplà, Bernat Miquel

Mercaders: Ffrancesch Alegre, Pere Amat.

Artistes: Johan Fogassot, notari, Pere Matheu, candeler de cera.

Manestrals: Johan Morell, cotoner, Johan Buadella, fuster.